Eduskunnan talousvaliokunta
tav@eduskunta.fi

Lausunto

MTK:n lausunto asiasta U 55/2021 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 2018/842/EU sitovista kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksistä jäsenvaltioissa vuosina 2021—2030 ja Pariisin sopimuksen sitoumusten täyttämiseksi (taakanjakoasetus)

MTK kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta U 55/2021 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 2018/842/EU sitovista kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksistä jäsenvaltioissa vuosina 2021—2030 ja Pariisin sopimuksen sitoumusten täyttämiseksi (taakanjakoasetus). MTK esittää komission esityksestä ja Suomen kannasta seuraavat huomiot:

Ydin
MTK on sitoutunut Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteisiin. EU:n ilmastopolitiikka on saatettavissa Pariisin ilmastosopimuksen mukaiselle uralle vain siten, että jokainen jäsenmaa hoitaa vastuunsa. Tämä tarkoittaa sitä, ettei ysikään jäsenvaltio laita päästöjään muiden jäsenmaiden kuitattaviksi. Tämän on oltava perusperiaate jatkoneuvotteluissa 55-valmiuspaketissa, jossa Suomen valtiolle on asetettu yksi EU:n tiukimmista tavoitteista niin LULUCF- kuin ESR-politiikassakin. Suomi tekee oman reilun osansa EU:n yhteisestä ilmastopolitiikasta esitetyillä tavoitetasoilla, eikä lisäkiristyksiä tule kohdistaa Suomeen.

- **Taakanjakoasetuksen uudistamisessa esitetään Suomelle lisäkiristyksiä, jotka ovat kohtuuttomia maataloussektorille, koska päästövähennysten todentaminen ei ole riittävää vastaamaan sektorilla tehtyä ilmastotyötä ja sektorin kannattavuus on erityisen heikko.**

MTK korostaa, että ollakseen reilu maanomistajille, jäsenmaille ja luonnolle, 55-valmiuspaketin toimeenpanon tulee perustua 1) luonnontieteellisiin kriteereihin ja 2) kansalliseen laskentaan päästöistä ja poistumista (hiilensidonta).

- **Toisin kun on esitetty, taakanjakosetuksen taakanjako jäsenmaiden välillä ei saisi perustua BKT/asukas-jakotapaan vaan päästövähennysten kustannustehokkuuteen. Esitetyt joustot eivät poista asetusesityksen valuvikaa, vaan komission kriteerit entisestään lisäävät epäoikeudenmukaisuutta jäsenmaiden välillä, erityisesti hiilensidontaa ylläpitäville ja hiilivarastoja tuottaville jäsenmaille kuten Suomelle.**

Ehdotuksen tavoitteesta (kohta 2)

Asetusehdotuksen ensisijainen tavoite on uudistaa taakanjakoasetusta siten, että vähintään 55 % päästövähennystavoite saavutetaan. Tämä tarkoittaa sitä, että taakanjakosektorin päästövähennysvelvoite EU:n tasolla kiristyisi 40 %:iin vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä.

- **MTK pitää asetuksen yleistavoitetta tärkeänä, mutta korostaa, että hiilineutraalius ennen vuotta 2050 tulee saavuttaa sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävällä tavalla ja reilusti jäsenmaiden välillä, kuten komissaari Timmermans 55-paketin julkistustilaisuudessa totesi 14.7.2021:** *"The package needs to be fair, fairness within EU and between member states."*

MTK yhtyy taakanjakoasetuksen uudistuksen tavoitteeseen määrittää tasapainoinen ja asteittainen päästövähennyspolku ilmastoneutraalisuuden saavuttamiseksi EU:ssa vuoteen 2050 mennessä. Kuten valtioneuvosto kirjelmässään toteaa, jäsenvaltioiden maakohtaisia sitovia päästövähennystavoitteita muutettaisiin tämän tavoitteen mukaisesti. Komission ehdotuksessa tavoitteena on, että kiristyvät tavoitteet kohdistuvat jäsenmaihin kustannustehokkaalla ja yhdenmukaisella tavalla ottaen huomioon taakanjakoasetuksen eri sektoreiden päästövähennyspotentiaali ja oikeudenmukainen siirtymä.

- **Komission esitys ei MTK:n mukaan vastaa tavoitetta tasapainoisuudesta ja jäsenmaiden välisestä oikeudenmukaisuudesta** (kohta3.2)

Ehdotuksen soveltamisalasta (kohta 3.1)

Asetusehdotusta sovelletaan ns. päästökauppaan kuulumattomaan sektoriin eli taakanjakosektoriin, johon sisältyy päästöjä rakennussektorilta, maataloudesta, jätehuollosta ja liikenteestä. Komissio ehdottaa päästökauppaa laajennettavaksi tieliikenteeseen ja rakennusten lämmitykseen, mutta sektorit säilytettäisiin taakanjakosektorin soveltamisalalla, kuten valtioneuvosto U-kirjelmässään toteaa.

Asetusehdotus ei sellaisenaan koske maankäytöstä, maankäytön muutoksesta ja metsätaloudesta (LULUCF) aiheutuvien kasvihuonekaasujen päästöjä ja poistumia, mutta komissio luo 55-paketissaan näkymän AFOLU-sektoriin (maatalous, metsätalous ja muu maankäyttö), jossa maatalouden hiilidioksidin päästöt ja poistumat olisi mahdollista tarkastella samassa maatalouden taakanjakosektorin kaasujen, lähinnä metaanin ja dityppioksidin kanssa.

- **MTK pitää tärkeänä, ettei maatalouteen kohdistu kohtuuttomia paineita supistuvan taakanjakosektorin päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi.**
- **MTK näkee myönteisenä tarkastella maatalouskaasuja yhdessä maatalousmaan hiilidioksidipäästöjen ja poistumien (hiilensidonta) kanssa, minkä 2030 jälkeinen AFOLU-tarkastelu mahdollistaisi. Tällöin laskennan on pysyttävä kansallisella tasolla, eikä LULUCF-sektoria saa käyttää muiden maiden jäsenmaiden taakanjakosektorin päästövähennyksien laskentaan, jotta oikeudenmukaisuus täyttyisi.**

Jäsenvaltiokohtaiset päästövähennystavoitteet (kohta 3.2)

Jäsenmaille päivitetään päästövähennysprosentit vuodelle 2030 vuoteen 2005 verrattuna. Päivityksessä prosentit kiristyvät 10 %:n ja 50 %:n välille entisten 0 ja 40 %:n sijaan. Lisäksi jäsenmaat velvoitetaan noudattamaan vuotuisia päästökiintiöitä, joista uudet velvoitteet astuisivat voimaan vuodesta 2023 alkaen. Vuosille 2021 ja 2022 asetetut Suomen päästökiintiöt taakanjakosektorille ovat 28,8 Mt CO2-ekv ja 21,0 Mt CO2-ekv (kohta 5.4).

Jäsenvaltiokohtaisten päästövähennysvelvoitteiden jakotapa BKT/asukas -kriteerillä säilyy komission ehdotuksessa. Kustannustehokkuus on otettu huomioon "soveltuvin osin" niiden jäsenvaltioiden kohdalla, joiden BKT/asukas – luku ylittää EU:n keskiarvon. Komission vaikutusarvioinnin mukaan näitä valtioita ovat Alankomaat, Belgia, Tanska, Saksa, Ranska, Irlanti, Luxemburg, Ruotsi, Itävalta ja Suomi. Suomen osalta kustannustehokkuuskorjaus ei kuitenkaan vaikuta päästövähennysvelvoitteeseen, kun mm. Tanska saa helpotusta velvoitteeseen 3 % ja Irlanti 9 %.

- **MTK näkee jäsenmaiden välisen tavoitelaskennan erittäin ongelmallisena ja epäoikeudenmukaisena, sillä se ei toteuta tavoitteenmukaista kustannustehokkuutta eikä luonnontieteellistä kriteeristöä. Tämä on epäreilua ilmastoa ja maatalouden ilmastotoimien**

vaikuttavuutta kohtaan. Epäreiluutta lisää joustomekanismit, jossa maatalouden joustot ovat sitä suuremmat mitä suurempi on jäsenmaan maataloussektori (kohta 3.3.).

Muutokset joustokeinoihin (kohta 3.3)

Komission esityksen mukaan kertaluonteinen päästöoikeuksien siirto päästökaupasta (ns 'one-off' jousto) sekä ns LULUCF-jousto tarjoavat joillekin jäsenmaille joustoja, joiden ensisijaisena tarkoituksena on auttaa jäsenvaltioita saavuttamaan velvoitteensa kustannustehokkaasti. Suomen one-off jousto on 2 % (vrt Irlanti ja Luxembourg 4 %, Malta 7 %). LULUCF-jousto Suomen taakanjakosektorille on pieni. Komission mukaan luvut on määritelty sen perusteella kuinka suurta osaa maatalouden päästöt edustavat taakanjakosektorilla.

- **MTK näkee joustokriteerit epäloogisina ja perää vaikutusarviointia taakanjakosektorin päästöjen ja maatalouden osalta nettopäästöjen vähennyspotentiaalin hyödyntämiseksi. Maatalous päästää ja sitoo kasvihuonekaasuja, mikä olisi tunnistettava jo ennen mahdollista AFOLU-kautta vuoden 2030 jälkeen.**
- **MTK tulkitsee, että Suomen taakanjakosektorin joustot ovat jäsenmaiden välisessä vertailussa pienimmästä päästä, vaikka taakanjaon päästövähennysvelvoite on suurin. Tämä ei vastaa kustannustehokkuustavoitteeseen eikä täytä sosiaalisia tai luonnontieteellisiä kriteereitä maa- ja metsätalouselinkeinojen lähtökohdista.**

Kuten valtioneuvoston kirjeessä todetaan, LULUCF-jousto voimassa olevassa asetuksessa ei kata maaluokista hoidettua metsämaata. Komissio ehdottaa, että soveltamisalaa laajennettaisiin kattamaan kaikkia maankäyttöluokkia ja LULUCF-sektorin poistuman osuus tulee rajata 225 Mt CO2-ekv. Jäsenmaille jouston hyödyntäminen taakanjakosektorin velvoitteen kattamiseen edellyttää LULUCF-sektorille asetetun velvoitteen ylittämistä.

- **MTK tulkitsee, että Suomen metsät lasketaan mukaan EU-tason yhteiseen poistumaan ja sen ylittyessä muut jäsenmaat, joille on laskettu joustoja suurten maatalouspäästöjen vuoksi, saavat tästä kevennystä taakanjakosektorin päästövähennyksille. Tämä ei vastaa asetuksen tavoitteita oikeudenmukaisuudesta ja kustannustehokkuudesta.**

- **MTK näkee huolestuttavana kehityksenä komission esittämän lisäisen varannon (additional reserve) joustojärjestelyn**, joka valtioneuvoston kirjeen mukaan perustuu maankäyttösektorin mahdolliseen EU-tasolla syntyvään ylijäämään ja sen käyttämiseen taakanjakosektorin tavoitteiden täyttämiseen tiettyjen kriteereiden täyttyessä. Kyseessä olisi vapaaehtoinen jousto jäsenmaille, mutta edellyttäisi jäsenmaata luovuttamaan oman LULUCF-sektorin ylijäämänsä varantoon käytettäväksi.

- **MTK korostaa, että on hyvin epävarmaa, että LULUCF jousto realisoituisi ollenkaan. Se edellyttäisi, että EU pääsee vähintään EU:n ilmastolaissa asetettuun -225Mt nielutasoon vuonna 2030.** Tämä ei ole mitenkään varmaa tilanteessa, jossa EU:n metsät kärsivät kasvavista luonnontuhoista.

Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteisiin (kohta 4)

- **Erityisesti joustoesitysten vuoksi MTK ei yhdy valtioneuvoston kantaan siitä, että esitys täyttäisi em. periaatteet.**

Ehdotuksen vaikutukset (kohta 5)

Jos jäsenvaltio ei pääse vuotuiseen päästövähennystavoitteeseensa joustokeinojenkaan jälkeen, ylitetty määrä kerrotaan kertoimella 1,08 ja lisätään seuraavan vuoden päästöihin, kuten valtioneuvoston U-

kirjelmässä todetaan. Päästövähennyspaineen kasvu voi johtaa jäsenvaltion lisäkustannuksiin. Kirjelmässä myös todetaan, että VTT:n mallinnusten mukaan taakanjakoehdotuksen 50 %:n velvoitteen kustannustehokas saavuttaminen edellyttää täysimääräisen jouston hyödyntämistä päästökauppasektorilta. One-off 2 %:n jouston lisäksi tarvitaan muita joustoja. Tarkempia arvioita tarvitaan 50 %:n päästövähennystavoitteen taloudellisista vaikutuksista. Lisäksi valtioneuvoston kirjelmässä todetaan, että tietoa tavoitteiden mukaisen päästökehityksen vaikutuksista energiajärjestelmään, kansantalouteen ja työllisyyteen, luonnonvarojen käyttöön, luonnon monimuotoisuuteen, rakennettuun ympäristöön ja ihmisten terveyteen on tulossa syksyllä 2021 Hiisi-hankkeen myötä.

- **MTK korostaa, että vaikutusarvioinneissa on kiinnitettävä huomiota myös ruokaturvaan ja maatalouden kannattavuuteen, jota ilmastonmuutos jo haastaa vaikeutuvina ja sääilmiöiltään yhä ennakoimattomimpina kasvukasvukausina.**

Ympäristövaikutusten osalta kirjelmässä kuvataan miten nykyisellä kehityksellä taakanjakosektorin päästöt 2030 olisivat arviolta 23 Mt CO2-ekv, mutta uusi 50 %:n tavoite lisää päästövähennysten tarvetta noin 2 Mt CO2-ekv:sta lähes 6 M CO2-ekv tonniin. Päästöjen vähentäminen 17,2 M CO2-ekv tonniin vuoteen 2030 mennessä mahdollistaa Suomen hiilineutraalisuustavoitten vuonna 2035, mikä edellyttää toimia kaikilla taakanjakosektorin osa-alueilla.

- **MTK on mukana päästövähennystavoitteessa. Luken laatiman MTK:n ja SLC:n maatalouden ilmastotiekartan mukaan Suomella on näkymä 4 Mt CO2-ekv päästövähennyksestä maataloussektorilla 2035 mennessä, kun mukaan lasketaan peltojen päästövähennyspotentiaali hiilidioksidivirtoineen (AFOLU).**
- **Ennen kuin sitovia maatalouden päästövähennystavoitteita asetetaan, peltojen viljelyteknisten ja maalajikohtaisten päästökertoimien tulee olla käytössä, jotta maatalouden ilmastototoimet ja vaikutukset kasvihuonekaasuihin saadaan todennetuksi.**

Lopuksi tiedoksi Suomen ilmastovuosikertomuksen 2021 lausuntoon eduskunnalle (15.10. MMV, 22.10. YMV) toimitettu MTK:n kommentti: BKT/asukas-jakotapa kohdistaa kohtuuttomat paineet erityisesti maataloussektorille., jonka painoarvo taakanjakosektorilla korostuu itse taakanjakoon osallistuvien toimialojen vähentyessä. Kuten vuosikertomuksessa todetaan, taakanjakosektorin päästöt eivät ole viime vuosina vähentyneet yhtä nopeasti kuin päästökauppasektorin. Erityisesti maatalouden päästökehitys on heikko. MTK korostaa, että maatalouden ilmastotyön näkyvyyttä tilastoissa rajoittaa se, että taakanjakosektorilla maatalouskaasuiksi otetaan huomioon metaani ja dityppioksidi, joista etenkin dityppioksidin arviointi tunnistetaan tiedemaailmassa haasteelliseksi ja tutkimus päivittyy parhaillaan. Toisaalla maankäyttösektorin hiilidioksidi ja hiilensidonnan ratkaisut eivät näy tarkastelussa. Oleellista on, että viljelymenetelmien vaikutukset saadaan jatkossa todennettua, päästöin ja poistumin. Lisäksi maatilojen energiaratkaisujen näkyvyys maataloussektorissa energiasektorin lisäksi olisi tärkeää sektoriyhteistyötä, jotta ilmastotyö saadaan kohdennettua ja ohjattua kustannustehokkaasti ja oikeudenmukaisesti kohti ilmastoneutraalia Suomea.

Liitteenä MTK:n yleiset kannat 55-valmiuspakettiin (MTK:n positio 55-valmiuspaketti)

Helsingissä 27.10.2021

MAA- JA METSÄTALOUSTUOTTAJAIN KESKUSLIITTO MTK r.y.

Liisa Pietola
Ympäristöjohtaja